

MT/32 Vetélkedő c. film cenzuraszövege.

1. Pest - Buda szerelmesei.

2. Dramaturg: Vitéz Gábor

Vágó: Kovács Ilona

3. Hangmester: Kassai Tamás

Zenei összeállító: Szigeti Ferenc

4. Fővilágosító: Bruchter Mihály

Munkatársak: Erdős Pál

Cs.Kovács Lászlóné

Flórián Lászlóné

Vámos Imre

5. Gyártásvezető: Winkler Julia

6. Készítette a MAFILM Népszerű-tudományos és Oktatófilm Stúdió
forgalomba hozza a MOKEP

M.1838/70.

7. Rendező operatőr: Knoll István

"A nagyapám nekem; mint kisgyerekeknek mesélt dédapámról, aki a Lánchíd egyik építője volt, városi főmérnök lévén. Az - nagy élmény volt, amikor a Lánchíd utolsó szemének beemelési pillanatáról volt szó, számosan nézték ezt az eseményt és szerencsétlenségre az utolsó láncszem leszakadt, ráesett arra a munkahidnak nevezett alkotmányra, amelyen sokan, dédapám is és Széchenyi István a szerelők kíséretében tartózkodott. Beestek a Dunába, szerencsére mindnyáan kikerültek a budai partra, kihuzták az embereket, így a baleseten kívül nagyobb baj nem történt."

Családi emlékek, öreg képek, rég elfelejtett könyvek nyomán így tárult fel a múlt. Vetélkedőre, nemes küzdelemre készültek városszerki ismeri jobban Budapestet. S aki nem akart lemaradni, annak bizony sok mindent kellett tudnia. Hol harcoltak ezek az ágyuk? Mikor járt omnibusz a Stafánián? A vetélkedőn tehettek fel kérdést és kérdezhettek a közlekedés történetéről.. Gyapjamosó vén masina históriája éppen úgy téma lehetett; mint egy felejtethetetlen gól a népstadionban. Hány éve nyitották meg ezt a strandot, és mennyi vendéget fogadhat kánikula idején. Mikor nyílt az első üzemi bölcsőde és hol gyártják a nélkülözhetetlen edénykéket. Miről nevezetes ez a hangulatos lépcsősor, és ki készítette e remekmű erkélyrácst? Ezernyi kérdés...

Szinte népvándorlás indult a könyvtárakba, a muzeumokba... De vajon miről szól majd a kérdés? Lehet, hogy éppen egy XVII. századi rézmetszetet kell megfejteni. Hogy ő ki? Ali, budai pasa. S hogy miről szól az irás? - no "persze" magyarul: "Üngörűsz fővárosát, ezt a páratlan erős várat egy vezir megerősítette. Ó mily nagyszabásu alkotás." Ezrek és ezrek kutattak-olvastak-jegyzeteltek, szóval készültek a nagy küzdelemre, nemegyszer éjszakába nyúló megbeszélésekben. Természetesen az elsők közt álltak csatasorba azok, akiket nemcsak ez a vetélkedő, hanem életreszóló szenvedély fűz városunk történetéhez. Közülük mutatunk be néhányat; róluk szól filmünk. Kezdjük tán ővele "Kossuth rádió, Budapest. Jó reggelt kedves hallgatóink." innen ismerjük mindannyian - a hangját. Akár a zsüri egyik oszlopos tagja lehetne, hisz például közel kétezer kartonon rendszerezte Budapest utcáinak történetét. Csak egyetlen példa: hány neve volt a Kossuth Lajos utcának? "Szent Péter utcája, Mahallei San petre utca, Platea Ágrienzisz Egri utca, Hatvaner Strassengassen, Hatvaner Strasse, Hatvani utca." A lámpa ernaí a belvárosi templom előtti halpiac hiteles képe az ezerkilencszázas évek elejéről. Három évtizedes gyűjtőszendvedély, sok-sok jele közt régi metszetek. Ilyen vol Buda a török uralom idején és aki a szétszedhető hajóhídon áment a tulsó partra, mégcsak ekkora Pestet talált. A XIX. század első évtizedeire kiépült a pesti oldal is. A vizen lóvontatásu gabonaszállító hajók. "Gyerek voltam, talán harmadikos elemista lehettem, amikor kezembe került az első technika-történeti könyv. Még ma is jól emlékszem a címére: "A munka bajnokai". Különösen Stephenson alakja kapot meg, talán azért, mert apám mozdonyvezető volt és így már gyermekkoromban közelebb kerültem a vasúthoz, a gépekhez. Ez a szenvedélyom azóta se csitult, ma is szivesen olvasok technikatörténeti munkákat. Nem mulik el nap, hogy ne olvasnék egy részletet nélőlük. Lánygyári gyereküdülő. A kertben azonban az ovodáskorból már "kissé" kinőtt felnőttek. Mit jelent ez? Edzőtábor! - ha lehet a focistáknak, miért ne lehetne egy ilyen nagy szellemi vetélkedő előtt a Lánygyári válogatottnak? Rejtekhelyre vonultak. A vezetőedző az imént megismert Zimonyi Józsi bácsi, gépészmérnök. A szellemi tréning mellett nem hanyagolható el az erőnlét sem! S mostmár jöhet a nagy küzdelem. Ime a csapathajó: Zimonyi bácsi a verseny előtti percekben, és a verseny alatt. "Ezen az óriási szerszámgépen 12 méter hosszú, négy méter magas és 5,3 méter széles munkadarab, tehát egy elefántnál sokkal nagyobb méretü munkadarab munkálható meg.

Több tizezere tehető a félvezetők, ellenállások és a különféle egyéb alkatrészeknek a száma, amelyek rendkívül komplikálttá teszik ezt a berendezést. Hát ez a "néhány" gépkönyv, ez csak talán érzékelteti, hogy az ipari elektronika alkatrészeit tartalmazó kapcsolási rajzok, blokksémák, hát milyen mennyiségűek. Több hónap telt el, amíg megismerkedtünk a teljes vezérlőberendezéshez tartozó kapcsolási rajzokkal. Mi sem természetesebb, mint hogy egy ilyen nagy tudású mérnök, Gordos Miklós, a vetélkedőn az angyalföldiek erőssége volt - színház történetből! A lánggyári edzőtáborban ő irányította a művészeti csoport felkészülését. "Már gimnazista koromban kezdődött a vonzalom részemről az opera és a színházi előadások iránt és mint általában a kispénzü diákok, én is voltam több olyan operai előadáson, ahol inkább hallottam, mint láttam az előadást. Aztán később ez az érdeklődés kiterjedt a rendezőkre, a színészekre és általában a színházi előadás körülményeire. Így eljutottam könyvtárakba és kutattam korabeli előadások kritikái iránt és nagy színészgyéniségek életét, előadási módját tanulmányoztam. Ez az érdeklődés a Vigszínházra összpontosult és főleg ezen a területen a nyitástól napjainkig ismerem elég jól a színház működését és nagy színészgyéniségeit". Varsányi Irén és Törzs Jenő művészetét elemzi egy elektromérnök. S hogy a mai Klauzál téren, a vásárosarnok helyén 1870-ben fából épített Népszínház állt s a teret István térnek hívták - minderről egy jogász mesélt, ha éppen nem volt fenn a létrán, hogy tizezernyi könyvből kézbe vegye azt, amiben kutat valami után. Több évtized alatt - a helytörténeten kívül - témák egész sorában mélyült el Dr. Légrádi Dezső. Nem mindennapi gyűjteményéből izéitől: csak néhány különlegesség: sokszáz bélyegszakkönyv mellett a multszázadi első bélyegszaklap és folyóiratok a világ minden részéből. "Tudományok és szépművészetek tára" - 1840-ből. Régi ujságok. A jogtörténeti művek között a Corpus Juris Hungarici, a Mária Terézia korabeli törvénykönyv. 1855-ből: "Csizió, avagy az asztromiai tudománynak rövid értelemmel való leírása." Egy juliusi részlet: "Napnak hossza 15 óra, éjnek hossza 9. Nap támad 4 óra 8 minutum, Nap nyugszik 7 óra 52 minutum, Nap mégyen az oroszán jegybe." Ilyen volt a Royal Szálló a Millennium idejében - mutatta a korabeli képen Légrádi Dezső és tőle tudtuk meg, hogy a mai Royaltól alig párszáz méterre mit rejt a Majakovszkij utca. 17. számú ház. A kisleány talán egy izgalmas Agatha Christie könyvet olvas s az ablak alatt - ágyugolyó a szabadságrarc idejéből.

"Vasárnaponként szüleimmel sokat jártunk a fővárosban és nekem nagyon megtetszettek a szép épületek, szobrok és történelmi emlékek. Ma már gyakorta barangolok egyedül is. Fényképeket készítek és odahaza utánanézek annak, amit láttam. Iván Bandi biztosan örülne, ha még ma is járna lóvasut a Margitszigeten. Ezen a lóvasuton volt kalauz Gali János. Fia, ifjabb Gali János, régi villamosok féltve óvott modelljeit gondozza - javíttatja: ráérő idejében. Őt Budapest közlekedéstörténete érdekli. Gyakorta jár a Közlekedési Múzeumba unokájával is. Jancsika korai barátsága az öreg masinákkal felnőtt korára; tán multat kutató szenvedéllyé válik. "Mint fiatal tanítónő elhatároztam, hogy a Széchenyi Könyvtárba megyek és próbálom Lőrinc történetét felkutatni. Hát ez a munka nagyon kedves volt nekem és bizony nagyon sokszor ott is felejtkeztem a könyvtárban kutatás közben. Nem egyszer előfordult, hogy bejött az öreg hivatalsegéd és megkérdezte: hát kedveském magát nem várja otthon senki? És késő volt, kilencre járt. Hát ez a munka olyan, hogy ha egyszer elkezdte az ember, akkor nem tudja abbahagyni. S minél több összefüggést talál, minél érdekesebb dolgokat talál, annál inkább érdekel mi van még? Először füzetbe írtam, aztán rájött, hogy így nem jó. Aztán cédulákkal kezdtem foglalkozni. A céduláknál az összegezett és leellenőrzött adatokat regiszteres füzetekbe kezdtem összegyűjteni. Persze ezeknek a száma is ma már megsaporodott." Így mesél nagy szenvedélyéről Tekes Sándorné. "Kutatom azt, hogy Lőrincről írt irodalom Lőrincel kapcsolatos nagy emberek élete. A sok közül csak néhány példa. Itt lakott Lőrincen Puskás Tivadar. Innen járt be ellenőrizni Budapestre a telefonközpontot. Olvastam kutatásaim közben Edisonnak azt a levelét, amelyben megírja: Puskás Tivadar volt az első a világon, aki felvetette a telefonközpont gondolatát. Lőrinci otthonából lóháton járt be az egyetemre tanítani Bötvös Lóránd és itt, Lőrincen jutott döntő stádiumba torziós ingakísérlete." Gyűjteményem egyik legkedvesebb darabja, ugynevezett kőbányai szarmata mészkő. Kb. 25 millió évvel ezelőtt rakódott le. 700 évvel ezelőtt kezdték kitermelni Kőbánya területén, ebből épült a XV. század végén Pest város fala és mult században felhasználták az Operaház építésénél, ebből faragták a lánchidi oroszlánokat és egyéb más építőanyagoknak használták fel." Csak ugy mellékesen jegyzi meg, hogy a világon először Kőbányán működött függővasut 1829-ben. Követ szállított lóvontatással. A mai Barossá tértől Kőbányáig készül el, de a tervek szerint egészen Debrecenig akarták megépíteni.

"A régi, elfeledett dolgokat igyekezzen előkeríteni könyvekből, rég elfeledett folyóiratokból és így az ebből években keresztül témánként gyűjtve a hozzá adódó képeket, cikkeket, egyéb ilyen értesüléseket. A mikor egy bizonyos mennyiségű ilyen adat összegyűlik, akkor összeállítom őket, legelőször még egyszer átfésülöm, még egyszer ellenőrzöm őket és mikor már úgy érzem, hogy most már minden igényt kielégít és minden szó helytálló". "Az Ősóceaántól a rákosmezei országgyűlésokig" É mialatt a szerkesztő a könyv képeinek elhelyezésén dolgozik, ő beadványokat ír, és tárgyál fáradhatatlanul, hogy egy utca nevét megváltoztassák: ahol ugyanis a rákosmezei országgyűléseket tartották, onnan indul ma a Metró, a Fehér uttól. Ezt a nevet kellene megváltoztatni. Hisz milyen szép lenne, ha két történelmi nevezettségű hely, a Rákosmezei ut és a Vérmező közt futna majd a Metró - így érvel Steer János. Felesége jellemző esetet mesél: "Egyszer a férjemmel kiérándulni voltunk, ahol több pedagógus vett részt, egy évszámon vitatkoztak. Kiderült, hogy a férjemnek lett a végén igaza. Megkérdezte az illető, hogy a férje is történelem és földrajz szakos? mondtam, hogy nem az én férjem esztergályos szakos. Nagyon régóta érdeklik az ilyen régiségek és 21 éves házasság vagyunk. En ezalatt az idő alatt soha nem unatkoztam mellette, az is igaz, hogy nagyon ritkán jutottam szóhoz." Soha nem unatkozik Szabó Sándor sem. Nagyobb tüzzel, több odaadással aligha kutat valaki is budapest múltjában. "A gimnáziumban a magyar irodalomtörténet szakos tanárom megkedveltette velem a magyar irodalmat annyira, hogy azóta is az irodalmi nagyságok életét kutatom keresem, levéltárakban, könyvtárakban, muzeumokban. Ha szükséges vidékre is elutazom egy-egy adatért. "Ha egy kutatásom során érdekes dologra bukkanok, persze lehet, hogy csak évek múlva, mindezt egy kis cikkben megírom és a legnagyobb öröm számomra az, hogy az emberek így még többet megismernek nagyjaink életéből". Írt arról a pesti házról is, ahol Petőfi édesapja lakott, s amikor a Széchenyi Könyvtárban rábukkant a "Égyökrös szekér" kéziratára, kedve támadt, hogy gyalog végigjárja azt az utat, amelyen Borjád felé; az ökrös szekéren - vers gondolata - Petőfiben megszületett. "A társaságban én is ott valék... lassacskán ballagott." A kedves költeményt idéző ut végén a borjádi méhesét siralmas állapotban találta. Cikkét írt: "Mentsék meg Petőfi borjádi méhesét!" Erveit így fejezte be: Ha a tsz. vagy a falu nem tudja ezt az áldozatot meghozni, úgy Tolna megye vezetőit kérem arra, hogy mozgalmat indítsanak Petőfi kedvenc tanyája megmentésére.

Írása nem maradt hatástalan. A német rendbehozták és ma becsben tartott, emléktárlával jelölt hely. 1845. Őszén Petőfi a Sásancsalád baráti körében Borjádön időzött, e méhes: kedves tartózkodási helye volt. A nagy költő nyomában: járt az Óra-villában, a mai Szabadság hegyen: Petőfi itt is találkozott Szendrey Juliával. A szép kuria még másról is nevezetes: Innen nézte Görgey, Ilyen távcsővel, Budavár visszavételét. A szabadságharc nevezetes nyomdagépe muzeumban látható, de Szabó Sándor nem nyugodott addig, míg meg nem találta a híressé vált nyomdász Landerer sírját. A váci temetőben lelt rá. Ez a hely - kivételosen - nem kutatási területe. Itt dolgozik, mint főtávirásza. Legutóbb, hosszú hónapokig, Erkel budai lakhelyét kereste. Talált egy levelet, amelynek végén ez olvasható: Meine Adresse - a wimen; Franze Erkel, Ófen - azaz Buda, Fesstung - tehát a várban, Herrengasse, No 31. Hetekkel később a mai Uri utca egyik öreg házában, a vőn kapun régi házszám táblára bukkant: Uri utca - Herrengasse, 37. Innen visszaszámolva találta meg a Herrengasse 31-et, ahol Erkel évekig lakott. A II. emeleti lakásban komponálta a Bánk Bánt. Hogy Erkel itt élt, azt a plébániahivatalban - talált bejegyzés még csak megerősítette: Az apa: Erkel Franciscus compositeur. Leánya, Franciscus dő, Paula 1856. szeptember 19-én született a hely; Plat Don, Platea Dominoran, tehát Herrengasse 31. A kereszt-apa: Dr. Liszt Franciscus virtuosus. Így bővül, így gazdagodik szüntelen képünk a múltból. Kutatják, faggatják az emlékeket, életre szóló szenvedélyvel ők és a többiek: Pest - Buda szerelmesei.